

7. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
8. Шлемкевич М. Загублена українська людина. Нью-Йорк, 1954. 158 с.
9. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0_%D0%BF%D0%B0%D1%81%D1%96%D1%86%D1%96

о. Віталій КОЗАК

*Протоієрей, доктор східних церковних наук,
вікарій Тернопільсько-Зборівської Архиепархії,
Тернопіль, Україна*

ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У ЕПІСТОЛЯРНІЙ СПАДЩИНІ БЛАЖЕННОГО СВЯЩЕННОМУЧЕНИКА МИКОЛИ КОНРАДА

Постать

Микола Конрад народився 16 травня 1876 року у сім'ї різьбяр в селі Струсів, на Тернопільщині. Батьки Йосиф та Марія багатими не були. У період між 1887 і 1889 роками Микола Конрад завершив два перших класи гімназії у Львові, яка належала до середньої школи оо. Селезіан. Пізніше, вищі класи він успішно завершив, склавши матуральний іспит, у Римі. Це стало можливим завдяки направленню митрополита та кардинала Сильвестра Сембратовича на навчання у Колегію De propaganda Fide. Пізніше закінчив Папський університет св. Томи Аквінського (1896–1897), виходячи 9 грудня 1895 року зі ступенем доктора філософії, а 8 травня 1899 року він отримав ступінь доктора богослов'я.

Того ж 1899 року Микола Конрад був рукоположений на священника Львівської Архиепархії, від 1900 р. виконував обов'язки заступника учителя релігії у школах Золочева, у 1902 р. був призначений катехитом віділової школи у Теребовлі. З 1907 р. отця Конрада призначають заступником учителя релігії в українській гімназії в Тернополі, де згодом став дійсним учителем і викладав до 1914 р. Працював, як пише сам «вкладаючи всю працю, всі сили і лишній час», відчуваючи енергію та бажання працювати з молоддю.

Микола Конрад був одруженим священником мав родину яка виховувала четверо дітей, троє з яких народилися у Тернополі. Дружина Антоніна походила з роду Бліхар. Старший син – Степан, народився за час праці батька у Теребовлі, дочки Ярослава та Марія та наймолодший син – Володимир.

Спокійне життя родини було перерване першою світовою війною, яка змусила їх залишити Тернопіль і виїхати за кордон. Під час війни він служив душпастирем у місті Градеці (Угорщина) та в таборі українських біженців у Гмніді (Швейцарія), де керував гімназійними курсами до 1918 року.

З завершенням війни і оголошенням Української Народної Республіки в 1918 році в Києві, отець Микола та його прихожани, які опинилися за кордоном, відчували радість та влаштували святкування, організувавши урочистості під назвою «Велике Свято Української Народної Республіки». Проте ця радість була короткочасною. У 1919 році, під час польсько-української війни, Микола Конрад разом із іншими священиками був заарештований і утримувався у таборі «Стшалково» (один із найбільших таборів на теренах Познанського воєводства поблизу м. Вжесня (нині Великопольське воєводства, Польща) до 1920 року. Після звільнення він повернувся на Україну та викладав у гімназіях Бережан і Тернополя до 1929 року.

Непересічний розум отця Миколи Конрада, його працьовитість та відданість свої справі не залишаються не поміченими вищими ієрархами Української Греко-Католицької Церкви. У 1930 році Митрополит Андрей Шептицький запрошує отця-доктора викладати у Львівській Богословській Академії соціологію та давню й новітню філософію. А з часом призначає його деканом філософського факультету.

Після першого прибуття радянських військ до Львова розпочався період утисків. Отець Микола втратив свою роботу у Богословській Академії і залишився без засобів до існування разом із своєю родиною та дітьми. Їм довелося залишити Львів. За свідченням невістки Кароліни, вони вирушили до Яворова, де проживала сестра отця Миколи. Під час подорожі через село Страдч, коли селяни побачили отця з родиною та вантажем на возі, вони помилково припустили, що він втікає за кордон та докорили йому.

Слова селян сильно вразили душпастиря, і він зупинився, щоб поговорити з ними. Виявилося, що Страдч та декілька сусідніх сіл залишилися без священика, оскільки місцевий парох, саме виїхав до Німеччини. Ця коротка бесіда вплинула на отця, і він змінив свої плани стосовно Яворова. Рішення було прийнято швидко: в такі тривожні й непевні часи селяни не могли залишатися без душпастиря. 26 червня 1941 року отець Микола Конрад, сам про те не знаючи, у Страдчі відправив свою останню літургію. Того дня по закінченні богослужіння отець разом

зі своїм дяком Володимиром Приймою був обманом виманений в ліс, де їх замордували енкаведисти.

Науковий доробок

Отцю Конраду належить значний науковий внесок. Він писав статті й рецензії у львівських греко-католицьких виданнях «Нива» (1904–1914), «Богословія» (1923–1939), «Мета» (1931–1939). Також протягом свого перебування в Греко-Католицькій Богословській Академії він написав ряд філософських праць, серед яких: «Нарис історії старинної філософії» (Львів: Видання «Богословія», 1934. Частина 1: Філософія Далекого Сходу; Частина 2: Історія філософії греків і римлян; 1935. Частина 3: Те саме; 1939. Частина 4: Те саме; відбитки з тримісячника «Богословія»: 1934. Т. 11. Кн. 3–4; Т. 12. Кн. 2–3; 1935, 1939; нові видання під назвою «Нарис історії стародавньої філософії»: Рим, 1974; Львів, 2003), «Модерна ментальність і католицизм. Академічний виклад» (Львів, 1934), «Націоналізм і католицизм. Академічний виклад» (Львів: Мета, 1934, відбитка з тижневика «Мета»; перевидання: Івано-Франківськ, 2003), «Корпоративний устрій громадянства. Академічний виклад» (Львів, 1935), «Основні напрямки новітньої соціології. Лібералізм» (Львів : Видання «Богословія», 1936).

У своїх творах о. Микола Конрад досліджує численні проблеми, що турбували суспільство у XIX -XX століттях. Він розглядає як матеріальну, так і духовну кризу, які змусили людей задуматися над причиною негараздів. За його словами, «індивідуалістично комуністична ментальність» була коренем сучасних лих. Конрад аналізує тодішні протиріччя і нещастя, утверджуючи, що повернення Христа принесе кінець хаосу і страждань.

Одним з відображень кризових явищ XIX-XX століть була ідея корпоративізму, яку підтримував о. Микола Конрад. Він пропонував організувати працівників у великі господарські групи, такі як ремісницькі, рільничі, торговельні тощо. Ці корпоративні групи були попередниками сучасних професійних спілок.

У своїй праці «Корпоративний устрій громадянства» автор старається відповісти на ряд питань, пов'язаних з корпоративною структурою суспільства. Він розкриває сутність корпоративного устрою громадянства, а саме те, що подібність професій та робіт спонукає людей до співзалежності та солідарності, що проявляються у формуванні професійних спілок, союзів та організацій. Автор посилається на історичні приклади таких об'єднань, що існували у давніх цивілізаціях, таких як Греція, Рим та Візантія.

У якості прикладу вільного корпоративізму автор згадує Австрійську Конституцію. У 32-му артикулі зазначається, що кожний громадянин має право на вільний вибір своєї професії та професійної організації, а становим професійним організаціям надається автономія у вирішенні своїх класових справ.

За думкою автора, корпоративізм створює зовсім іншу атмосферу, в порівнянні з капіталістичним устроєм, де переважають егоїстичні тенденції. Він підкреслює, що корпоративізм сприяє виникненню почуття станової поваги серед громадянства, інакше відноситься до несумлінних корпорацій і сприяє створенню якісних та нефальшивих продуктів.

Вже у своїй іншій праці «Католицизм і націоналізм» він розкривав сутність католицького націоналізму, базуючись на заповіді любові до ближнього. Він виступав проти інтернаціоналізму, лібералізму та більшевизму, які, на його думку, слугували інтересам певних класів. Він вважав, що поєднання націоналізму та християнства є непереможною силою і надією на краще майбутнє.

За Конрадом, націоналізм повинен забезпечити благополуччя та спокій нації, а християнство відіграє важливу роль у цьому, охороняючи сім'ю та мораль. В Україні процес синтезу націоналізму та католицизму розвивається в організаціях «Обнова» та КАУМ. Конрад відмовлявся від ідеології інтернаціоналізму, підкреслюючи, що націоналізм узгоджується з католицькою етикою та філософією. Він вважав націю природним угрупованням, тоді як інтернаціональні об'єднання він вважав корисними лише для специфічних завдань. У своїй роботі Конрад спирався на філософію Аристотеля.

Автор стверджує, що нація і держава не є одним і тим самим, і не кожна нація може організувати державу. Окрім культурної та національно-етнографічної спадщини, важливо також дотримання державних законів і забезпечення матеріальних умов для своїх громадян.

Автор зазначає, що окрім національного фактора, існують і інші чинники, необхідні для будови держави. Це включає забезпечення правового ладу і створення публічного добробуту, що ґрунтується на створенні умов і постачанні ресурсів для громадян. Текст наводить приклад Швейцарії, де різні нації і конфесії живуть у згоді і спокої, зберігаючи свою культурну самобутність. Основою християнського націоналізму виступають думки св. Августина, який виступав проти знищення і асиміляції націй, і наголошував на значенні національного розвитку та дотримання національних цінностей.

Отець Конрад вважає, що невід'ємною складовою успішної нації і держави є співпраця між державою і Церквою. Він вказує на необхідність праці і відданості членів нації для її процвітання і розвитку. Також він посилається на висловлювання Франка, який стверджує, що ідея прощення не суперечить активній боротьбі зі злом, а доповнює її. Церква вступала як у співпрацю, так і у протистояння з націоналістами. Відношення католицизму до націоналізму було позитивним, але протистояння виникало через негативні тенденції модерного націоналізму, такі як національний шовінізм, імперіалізм та асиміляція чужих народів. Модерний націоналізм мав тенденцію до психологічних настроїв і емоційних чинників, а не до філософських переконань. Він використовував ефективні фрази і ентузіастичні гасла. Отець Конрад відзначає, що модерний націоналізм проник до свідомості української молоді частково. Також автор зазначає, що націоналістичний рух повинен бути заснований на християнських цінностях, а не на ідеології, яка заперечує християнські чесноти. Він осуджує модерний націоналізм Донцова, який базувався на філософії Ніцше і пропагував ненависть та безкомпромісне ставлення до ворогів.

Цей твір висловлює погляди о. Миколи Конрада на націоналізм і релігію, зокрема католицизм. Автор стверджує, що націоналізм, який ставить націю і її інтереси на перше місце, має бути ґрунтований на релігійних засадах, зокрема на католицькій вірі. Він стверджує, що релігія є найвищим добром і має пов'язувати людину з Богом, тоді як неонаціоналісти використовують релігію лише як інструмент для досягнення державних цілей. Автор попереджає про негативні наслідки сучасного націоналізму, який пропагує перевагу нації над релігією і може призвести до примітивної культури поклоніння божкам окремих народів. Він підкреслює, що нація повинна підпорядковуватися релігії, оскільки остання містить вічні цінності, тоді як нація є часомірною.